

Düzenleyen: Dr. Emin GİTMEZ

**6 ŞUBAT DEPREMLERİNİN HUKUKİ BOYUTU
MEVCUT DURUM, TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER
VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Bu kitap, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenen 323K124 numaralı proje kapsamında hazırlanmıştır.

Raporda yer alan görüş, değerlendirme ve öneriler TÜBİTAK'ın görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ VE ÖNSÖZ.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM DEPREM VE HUKUK PANELİ

İKİNCİ BÖLÜM DEPREM VE HUKUK ÇALIŞTAYI

1. DEPREMDE CEZA HUKUKU VE SORUMLULUKLARI	9
1.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	9
1.1.1. Ruhsatlandırma ve Teknik Projelendirme	9
1.1.2. Zemin ve Lokasyon Hatası.....	14
1.1.3. Hasar Kayıtlarındaki Süreç Yönetimi.....	16
1.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	17
1.2.1. Kusur Türünün Belirlenmesi	17
1.2.2. İdarenin İhmalî ve İki Deprem Arası Sorumluluk	19
1.2.3. Teknik Verilerin Zamana Bağlı Değişimi.....	19
1.2.4. Zamana Yayılmış Uzun Yargılama Süreçleri	20
1.2.5. İkinci Deprem ve Yeni Nedensellik Zinciri.....	21
1.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	22
1.3.1. Sorumluluğun Şahsiliği ve Zaman Bakımından Sınırlandırılması	23
1.3.2. Bilirkişilik Kurumunun Reformu.....	24

1.3.3. Malzeme Kontrolü ve Laboratuvar Denetimi	25
1.3.4. TCK m. 184 (İmar Kirliliğine Neden Olma) Uygulamasının Genişletilmesi	26
2. DEPREMDE İDARENİN HUKUKİ VE CEZAI SORUMLULUKLARI	27
2.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	28
2.1.1. Hasar Tespit ve Sorumluluk Karmaşası	29
2.1.2. Zemin ve İmar Politikaları Sorunu	30
2.1.3. Mevzuat ve Planlama İhmalleri	31
2.1.4. Rezerv Alan Uygulamalarındaki Usulsüzlükler	35
2.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	36
2.2.1. İdarenin Hukuki Sorumluluğu	36
2.2.2. Kurumsal Sorumluluk.....	39
2.2.3. Rezerv Alan ve Mülkiyet Hakkı İhlalleri	43
2.2.4. Dava Açma Ehliyeti Sorunu.....	46
2.2.5. Munzam Zarar ve İdare Hukuku Açısından Değerlendirme	48
2.2.6. Ödemelerin Mahsubu Meselesi	49
2.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	51
2.3.1. Sorumluluk Yükünün Rasyonalize Edilmesi	51
2.3.2. Belediye İmar Personellerinin Sorumluluğuna İlişkin Öneriler.....	53
2.3.3. Hasar Tespitinde Bağımsızlık ve Standartlaşma	53
2.3.4. Periyodik Yapı Denetimi Sistemi	55
2.3.5. Davaların Birleştirilmesi ve Yargılama Verimliliği	56
2.3.6. Dava Açma Ehliyetinin Geniş Yorumlanması	57
2.3.7. Munzam Zararın İdare Hukukuna Eklenmesi.....	58
2.3.8. DASK Mahsubunun Yasal Güvenceye Alınması	59
3. DEPREMDE ÖZEL HUKUK VE TAZMİNAT MEKANİZMALARI	60

3.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	61
3.1.1. DASK'ın Mevcut Durumu ve Sorumluluk Sınırları.....	61
3.1.2. Tazminat Talebinin Tarafları ve Hukuki Zemini.....	64
3.1.3. Tazminat Davalarının Yapısı.....	65
3.1.4. Zemin ve İmalat Kusuru Çelişkisi.....	68
3.1.5. Zarar Hesabı.....	69
3.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	71
3.2.1. Sigorta Tazminatlarının Mahsubu Sorunu.....	71
3.2.2. Sosyal Yardımların Mahsubu	73
3.2.3. Yıpranma Payı, Enkaz Değeri ve Demirbaş Mahsubu	74
3.2.4. Hakkaniyet İndirimi ve Denkleştirme Uygulamasındaki Tutarsızlık	76
3.2.5. Zamanaşımı ve Tazminat Tarihi Sorunu	78
3.2.6. Görevli Mahkeme Sorunu.....	79
3.2.7. Bilirkişilik Sorunu: Maktu Raporlar ve Uzmanlık Eksikliği.....	80
3.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	82
3.3.1. Bilirkişilik sisteminin niteliksel olarak güçlendirilmesi	82
3.3.2. Yargılama Süreçlerinin Hızlandırılması	84
3.3.3. Sigorta Sistemi Reformu.....	85
3.3.4. Sigorta Bilincinin Geliştirilmesi.....	86
3.3.5. Hukuki Belirlilik ve Öngörülebilirlik	87
3.3.6. Zarar Hesabına İlişkin Standart Bir Çerçeve Oluşturulması	88
4. MÜLKİYET HAKKI, İMAR HUKUKU VE YENİDEN YAPILANMA.....	89
4.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	89
4.1.1. İmar Mevzuatının Dönüşümü	90
4.1.2. Deprem Sonrası Mevcut Uygulamanın Tablosu.....	92

4.1.3. Hasar Tespit Sisteminin Mevcut İşleyişi ve Yeniden Yapılanma Modelleri	94
4.1.4. İmar Hukukunun Mevcut Durumu.....	96
4.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	99
4.2.1. Mülkiyet Hakkına Müdahale ve Kamulaştırma	99
4.2.2. Hasar Tespit Sürecinin Hukuki Sorunları	101
4.2.3. Yerde Dönüşümdeki %51 Çoğunluk Kuralı ve Azınlık Hak Sahiplerinin Mağduriyeti.....	102
4.2.4. İmar Planlaması ve Kriz Yönetiminin Hukuki Boyutları	104
4.2.5. Kaçak Yapılaşma ve Kriz Yönetiminin Hukuki Boyutu ..	105
4.2.6. Yargı Süreçlerindeki Sorunlar	107
4.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	109
4.3.1. Mülkiyet Hakkına İlişkin Öneriler	109
4.3.2. Hasar Tespit Sistemine İlişkin Öneriler.....	110
4.3.3. İmar Planlamasına İlişkin Öneriler.....	111
4.3.4. Kaçak Yapılaşmanın Önlenmesine İlişkin Öneriler	112
4.3.5. Yargılama Süreçlerine İlişkin Öneriler.....	113
4.3.6. AFAD'ın Yeniden Yapılandırılması.....	114
5. İNSAN HAKLARI PERSPEKTİFİNDEN AFET HUKUKU	115
5.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	115
5.1.1. İnsan Hakları Perspektifinden Afet Olgusu	115
5.1.2. İdarenin Dört Aşamalı Sorumluluğu.....	117
5.1.3. Mevcut Hukuki Çerçeve	119
5.1.4. 6 Şubat Sonrasında İnsan Hakları İhlallerinin Olgusal Tablosu	123
5.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	127
5.2.1. Yaşam Hakkına İlişkin Devletin Pozitif Yükümlülükleri ve Sınırları.....	127
5.2.2. Yönetmeliklere Uygun Yapıların Yıkılması Sorunu.....	129

5.2.3. Caydırıcılık Eksikliği ve Yaptırımların İşlevsizliği	130
5.2.4. Adil Yargılanma Hakkında Sistematik İhlaller	131
5.2.5. Barınma Hakkı.....	134
5.2.6. Görünmez İnsan Hakları İhlalleri.....	137
5.2.7. Psikolojik Sağlık Hakkı	138
5.2.8. Yargıya Güvenin Sarsılması: “Geç Gelen Adalet Adalet Değildir”	140
5.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	141
5.3.1. Yaşam Hakkının Korunmasına İlişkin Öneriler.....	141
5.3.2. Adil Yargılanma Hakkının Güçlendirilmesine İlişkin Öneriler.....	142
5.3.3. Barınma Hakkının Güvenceye Alınmasına İlişkin Öneriler.....	144
5.3.4. Yargıya Güvenin Yeniden İnşası İçin Öneriler.....	146
6. KIRILGAN GRUPLARIN KORUNMASI VE SOSYAL HAKLAR	149
6.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	149
6.1.1. Kırılğan Grubun Tanımı ve Afet Hukukundaki Yeri	149
6.1.2. Temel Hukuki Belgeler.....	151
6.1.3. Kurumsal Yapı Boyutuyla Sahada Olan Aktörler	152
6.1.4. Depremde Kırılğan Grupların Olgusal Durumu	154
6.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	157
6.2.1. Afet Mevzuatında Kırılğan Gruplara Özgü Düzenleme Yokluğu.....	157
6.2.2. Eğitim Sürekliliği ve Psikososyal Boyut.....	159
6.2.3. STK’ların Sivil Alan Daralması, Koordinasyon Eksikliği ve Bütçe Yetersizliği.....	161
6.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	164
6.3.1. Afet Mevzuatında Kırılğan Grup Odaklı Reform Kırılğan Grup Tanımının Mevzuata İşlenmesi.....	164
6.3.2. Kadın ve Aile Hakları Alanındaki Öneriler.....	166

6.3.3. Yaşlı Hakları Alanındaki Öneriler	167
6.3.4. Mülteciler ve Entegrasyon Alanındaki Öneriler	168
6.3.5. STK'ların Bağımsızlığı ve Medyanın Rolü.....	169
7. KURUMSAL KOORDİNASYON, GÖREV PAYLAŞIMI VE HUKUKİ SORUMLULUK	170
7.1. MEVCUT DURUM ANALİZİ	171
7.1.1. Türkiye'nin Afet Yönetimi Sistemi: Normatif Çerçeve...	171
7.1.2. 6 Şubat Depreminde Kurumsal Faaliyetlerin Olgusal Tablosu	173
7.1.3. Yapı Stoğu ve Teknik Koordinasyonun Mevcut Durumu.....	176
7.2. TARTIŞILAN HUKUKİ MESELELER VE SORUN TESPİTİ.....	177
7.2.1. Kurumsal Görev Tanımlarındaki Boşluklar ve Çakışmalar	177
7.2.2. Yapı Denetimi ve İmar Sürecindeki Sorumluluk Dağılımı.....	180
7.2.3. İletişim Altyapısının Çöküşünün Hukuki ve Teknik Boyutu	182
7.2.4. Enkaz Yönetimi: Çevresel Hukuk ve İdari Sorumluluk..	186
7.2.5. Özel Sektör-Kamu Ayrımı ve Sorumluluk	188
7.3. SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	190
7.3.1. Kurumsal Koordinasyon Mevzuatının Güncellenmesi..	190
7.3.2. Yapı Denetiminin Yeniden Yapılandırılması.....	192
7.3.3. İletişim Altyapısının Afete Dayanıklı Hale Getirilmesi..	194
7.3.4. Afet Tatbikatlarının Kapsamının Genişletilmesi	196
7.3.5. Cenaze ve Defin Hizmetlerine İlişkin Öneriler	197
7.3.6. Enkaz Yönetimine İlişkin Öneriler	198
7.3.7. Yapı Stoğu Yenilenmesine İlişkin Öneriler	200
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	203
KAYNAKÇA.....	207